

ontbraken, moest tegelijk zijn een volledige weergave van het op dat oogenblik te Constantinopel geldende recht, richtsnoer voor de rechtspleging en handleiding voor het onderwijs. Met het oog op dat doel werden de oude teksten voor Justinianus' tijd pasklaar gemaakt, indien zij niet reeds vroeger een bewerking van die strekking hadden ondergaan. In de keizerlijke besluiten betreffende de codificatie wordt ons hiervan uitdrukkelijk mededeeling gedaan. Zoo spreken de in de Pandecten saamgebrachte en zorgvuldig van de vermelding van auteur en bron voorziene fragmenten uit de geschriften der rechtsgeleerden uit de tweede en derde eeuw de taal van de zesde eeuw. De hedendaagsche onderzoekers, wier belangstelling uitgaat naar de ontwikkelingsgeschiedenis van het Romeinsche recht, die het recht van den klassieken tijd willen kennen, zien zich voor de taak geplaatst dit laatste op te graven onder de Justiniaansche superstructuur.

Het tweeslachtig karakter der codificatie van Justinianus heeft voor de studie van het Romeinsche recht in later eeuwen groote beteekenis. Nu eens treedt de eene zijde van het Corpus Iuris Civilis op den voorgrond, dan de andere. Na de herleving der rechtsstudie in de elfde eeuw zochten de glossatoren en hun opvolgers de schatten van rechtskennis, die Justinianus' wetgeving in zich borg, te ontsluiten en voor het rechtsleven van hun tijd vruchtbaar te maken; voor hen was die wetgeving niet een historisch monument, maar een rechtsbron; zij legden de grondslagen waarop kon worden voortgebouwd, toen eenmaal het Romeinsche recht als geldend recht in een groot deel van Europa was aanvaard. De Fransche school daarentegen, bezielde met de belangstelling voor heel de klassieke oudheid, die het Humanisme eigen was, ging terug achter Justinianus en kwam tot het aanwijzen van talrijke geïnterpoleerde plaatsen in diens wetboeken; zij werd daarin door sommige Nederlandsche grootmeesters uit de zeventiende eeuw gevolgd. De beoefenaars van het „heutige römische Recht” en de Duitsche pandektistiek der negentiende eeuw hanteerden het Corpus Iuris weder meer als wetboek, op grond waarvan, of althans aan de hand waar-